Emro Science and Education
Open-access scientific journal
Journal homepage: https://journal.emro.uz
OPEN ACCESS

CONFERENCE PAPER OPEN ACCESS

Vol. 2 No. 1 (2025) · “Raqamli iqtisodiyot sharoitida hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish va yuqori iqtisodiy o‘sish sur’atlarini ta’minl...

Ma’naviy immunitetni shakllantirish: Fuqarolarni missionerlik va prozelitizmning mohiyati haqida xolis va yetarli bilimga ega bo‘lishini ta’minlash, ularni diniy va madaniy qadriyatlarni hurmat qilishga o‘rgatish zarur.

Axborot-psixologik xavfsizlikni ta’minlash: Missionerlik va prozelitizmning salbiy ta’sirlaridan himoya qilish uchun axborot-psixologik xavfsizlikni ta’minlash muhimdir. Bu jarayonlar fuqarolarni manipulyatsiya qilishga qarshi immunitetni shakllantirishga yordam beradi.

Siyosiy va ijtimoiy barqarorlikni ta’minlash: Missionerlik va prozelitizmning siyosiy va ijtimoiy xavflarini kamaytirish uchun davlat siyosatini milliy manfaatlarga asoslash, diniy va madaniy bag‘rikenglikni rivojlantirish zarur.

Олий аттестация комиссияси

V. Xulosa

Missionerlik va prozelitizm ijtimoiy va siyosiy xavflarga olib kelishi mumkin bo‘lgan jarayonlardir. Bu jarayonlar diniy va madaniy an’analarni buzishi, diniy intoleransni kuchaytirishi va siyosiy beqarorlikni keltirib chiqarishi mumkin. Shuning uchun, fuqarolarni ma’naviy immunitetni shakllantirish, axborot-psixologik xavfsizlikni ta’minlash va siyosiy barqarorlikni saqlash choralari muhim ahamiyatga ega

YANGI DINIY HARAKATLAR VA SEKTA – ZAMONAVIY JAMIYAT MUAMMOSI

Mamasidikov Murodjon Kobuljon o’g’li
“University of economics and pedagogy”NOTM,
“Ijtimoiy fanlar” kafedrasi assistent +998950339514
mamasiddikov1995@gmail.com

Kirish

Yangi diniy harakatlar (YDH) va sektalar so‘nggi asrlarda jamiyatda muhim ijtimoiy, madaniy va siyosiy o‘rin tutuvchi hodisalarga aylangan. Globalizatsiya, migratsiya va kommunikatsiya vositalarining rivojlanishi tufayli an’anaviy dinlardan tashqari, turli yangi diniy oqimlar vujudga kelmoqda. Ushbu maqolada yangi diniy harakatlar va sektalarning mazmuni, tarqalish sabablari, ularning jamiyatga ta’siri hamda ularga nisbatan yondashuvlar yoritiladi.

I. Yangi diniy harakatlar tushunchasi

Published: 24.05.2025
Cite this article: Mamasidikov Murodjon Kobuljon o’g’li (2025). Yangi diniy harakatlar va sekta – zamonaviy jamiyat muammosi. Emro Science and Education, 2(1). https://journal.emro.uz/public/maqola/283
© 2025 The Author(s). Published by Emro Science and Education. This is an open access article.

Yangi diniy harakatlar – bu an’anaviy dinlardan ajralib chiqqan yoki umuman yangi asosda shakllangan diniy guruhlardir. Ular odatda 20-asrning ikkinchi yarmidan boshlab ommalasha boshlagan. Ularning asosiy xususiyatlari quyidagilardan iborat:

An’anaviy dinlardan farqli aqidaviy qarashlar;

Karizmatik yetakchilik;

Ezoterik yoki sirli bilimlarga urg‘u berish;

Jamiyatdan ajralganlik yoki unga muqobil hayot tarzini targ‘ib qilish.

II. Sekta tushunchasi va farqlanishi

Sekta – bu muayyan diniy doktrinaga asoslangan, ammo asosiy diniy oqimlardan ajralib chiqqan guruhdir. Sekta va yangi diniy harakatlar ko‘pincha chalkash tushunchalar bo‘lsa-da, ba’zi farqlar mavjud:

Asosiy jihatlar Sekta Yangi diniy harakat

Tarixi Eski Asosan yangi (20-asr va keyin) Asosiy din bilan bog‘liqlik Bor Ko‘pincha yo‘q Tashkilot shakli Ko‘proq yopiq Turli shakllarda

III. Yangi diniy harakatlarning tarqalish sabablari

1. Globalizatsiya

Axborot vositalari va internet orqali turli diniy g‘oyalar tez tarqalmoqda.

2. An’anaviy dinlarga ishonchning susayishi

Ba’zi shaxslar an’anaviy dinlardan ko‘ngli qolib, alternativ yo‘llarni izlaydi.

3. Ijtimoiy izolyatsiya

Jamiyatda o‘z o‘rnini topolmagan shaxslar ko‘pincha sektalar yoki yangi harakatlarga qo‘shiladi.

4. Ruhiy izlanish

Zamonaviy inson ko‘pincha ma’naviy bo‘shliqni to‘ldirishga intiladi.

IV. Yangi diniy harakatlarning turlari

G‘arbdagi harakatlar: Scientology, Hare Krishna, Moon harakati.

Sharqiy diniy harakatlar: Osho oqimi, Falun Gong.

Islom doirasidagi yangi oqimlar: Ahmadilik, Qodiyanilik, vahhobiylik.

Ezoterik va new age oqimlari: Reiki, yoga asosida diniy ta’limotlar.

V. Yangi diniy harakatlarning jamiyatga ta’siri

Ijobiy ta’sirlar:

Ba’zi hollarda insonlarga ruhiy tayanch bo‘ladi;

Ijtimoiy yordam va birdamlikni kuchaytiradi;

Ma’naviy izlanish uchun muqobil yo‘l taqdim etadi.

Salbiy ta’sirlar:

Aqliy va ruhiy manipulyatsiya;
Oilaviy va ijtimoiy ajralish;
Radikal qarashlar shakllanishi;
Ekstremizmga moyillik.

VI. Yangi diniy harakatlarga yondashuvlar

1. Diniy tashkilotlar yondashuvi
Ular ko‘pincha YDH va sektalarni bid’at sifatida baholaydi.
2. Huquqiy yondashuv
Ko‘pgina mamlakatlar diniy erkinlikni hurmat qiladi, ammo ekstremistik faoliyat cheklanadi.
3. Ijtimoiy-psixologik yondashuv
Bu yondashuv harakatlarni inson psixologiyasi va jamiyatdagi o‘rni asosida tushuntiradi.

VII. O‘zbekiston kontekstida YDH va sektalar

O‘zbekistonda diniy barqarorlikni ta’minlash muhim ustuvorliklardan biridir. Davlat diniy ekstremizm va radikalizmga qarshi qat’iy choralar ko‘rmoqda. Shu bilan birga, YDH va sektalarning yashirin shakllari ba’zida ko‘zga tashlanmoqda.
O‘zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi va “Vijdon erkinligi to‘g‘risida”gi qonun diniy erkinlik va diniy tashkilotlar faoliyatini huquqiy asosda tartibga soladi.

Xulosa

Yangi diniy harakatlar va sektalar zamonaviy jamiyatda ko‘plab murakkab masalalarni keltirib chiqaradi. Ularni faqatgina tahdid sifatida emas, balki ijtimoiy va madaniy fenomen sifatida o‘rganish muhim. Shu bilan birga, ularning radikal shakllari va jamiyatga xavf tug‘diradigan oqibatlariga qarshi ma’rifiy va huquqiy yondashuvlar zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1.Barkatulla, M. (2011). New Religious Movements: A Sociological Perspective. Oxford University Press.
2.Sharifov, Z. (2019). O‘zbekiston va diniy barqarorlik. Toshkent: Adolat.
3.Melton, J. G. (2004). Encyclopedia of New Religious Movements. Routledge.
4.Qurbonov, R. (2020). Yoshlar va ma’naviyat: Diniy oqimlarning tahlili. Toshkent: Ma’naviyat.
5.O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi.
6.“Vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to‘g‘risida”gi Qonun.